

REISVERSLAG

KNNV-REIS

NATIONAAL PARK LAUWERSMEER

8 TOT 12 NOVEMBER 2004

Samenstelling &
redactie:
Erik Eggenkamp

REISGEGEVENS

Deelnemers:

Frans van der Feen
Loes van der Feen
Netty Gorter
Corrie van Kralingen

Nel Kroon
Wil Noorlander
Pieternel van Tongeren
Toos van der Zon

Reisleider:

Erik Eggenkamp

Vervoermiddel:

Ford Transit 9-persoonsbus

Verblijf:

Landal Natuurdorp Suyderoogh
De Rug 3
9976 VT Lauwersoog

INHOUDSOPGAVE REISVERSLAG

Dagverslagen

Proloog
Heenreis naar de Lauwersmeer
Het Marnebos & de Wadkant
Achter de Swarten & Ganzenexcursie
Dagje Schier
Ganzenexcursie & terugreis
Epiloog

Kaarten

Oostelijk Eemshaventerrein 11
Westelijk & Zuidelijk Lauwersmeergebied 12
Oostelijk Lauwersmeergebied 12
Schiermonnikoog 14
Bijlagen:
9 Lijst van waargenomen bloeiende planten 15
10 Lijst van waargenomen vogels 16

Maandag 8 november 2004

Proloog

De voorbereidingen zijn nagenoeg afgerond. Ik heb er zin in, lekker een hele mid-week met natuurenthousiastelingen naar de Lauwersmeer, de hele week in de buitenlucht. Vanaf 8 uur 's ochtends kan ik bij mij in de buurt de personenbus ophalen, waarmee we naar het Lauwersmeergebied zullen rijden. Helaas, de bedienden van het verhuursbedrijf komen pas om half negen aanzetten: "file". Dat zal dan wel. In de tussentijd heb ik op het kantoortje van het verhuurbedrijf – hoe toevallig! - kennis gemaakt met een mede-KNNVster die een personenbus komt terugbrengen van een paar dagen – hoe toevallig!! – Lauwersmeer. Zij blijkt – hoe toevallig!!! - een kennis te zijn van een paar van mijn aanstaande reisgenoten. De toevalligheid gaat tenslotte over in een vorm van voorzienigheid als het busje dat zij terugbrengt, het busje blijkt te zijn dat ik meekrijg. Het zal u niets verbazen dat het karretje zijn weg naar de Lauwersmeer welhaast automatisch weet te vinden.

Daarna gauw boodschappen doen voor ontbijt en lunch van de komende dagen, die we zelf verzorgen. Ik heb een half uur moeten inleveren op mijn schema, maar uit ervaring ben ik van een zeer royaal schema uitgegaan, dus geen enkele paniek. Ik heb de deelnemers uit de omgeving van Leiden die ik zou afhalen, al gebeld dat ik een half uurtje later kom.

Na een paar minuten rijden ben ik gewend aan de bus en ga ik de eerste deelnemers ophalen. Die staan al bepakt en bezakt gereed, dus dat gaat allemaal lekker snel. Ruimschoots op tijd komen we aan op Station Amsterdam Sloterdijk, waar de andere reisgenoten zich bij ons voegen. We maken kennis met elkaar of hernieuwen de kennismaking. Op het eerste gezicht zie ik al dat het een leuke groep is. Dan gaan we op pad, via de Afsluitdijk en een tussenstop bij het wegrestaurant te Zurich, naar het noorden. Voor onderweg heb ik voor iedereen een brochure over het Lauwersmeer, dat inmiddels de status van Nationaal Park heeft gekregen.

's Ochtends had ik al bedacht om aan de groep voor te stellen om eerst naar een bijzondere vogel te gaan: een Westelijke Blonde Tapuit die zich al enkele weken ophoudt bij de Eemcentrale op het Oostelijk Eemshaventerrein (ik heb het beestje een paar dagen daarvoor zelf ook nog even opgespoord bij een kort bezoek aan de Lauwersmeer om daar polshoogte te nemen. Was voor mij een nieuwe soort in Nederland). Nadat ik heb uitgelegd om welke soort het gaat en mijn veldgids er even heb bijgepakt, wordt iedereen enthousiast. Ikzelf ook, het zou een mooie soort zijn voor op de lijst. De toon is gezet voor een zeer aangename week vogelen.

Erik Eggenkamp

Maandag 8 november 2004

Heenreis naar de Lauwersmeer

Op maandag 8 november begint de korte vogelvakantie naar het Lauwersmeergebied. s'Morgens heeft Erik eerst de bus en toen driedeelnemers in Valkenburg en Oegstgeest opgehaald. Om 11 uur zijn alle deelnemers bij het Sloterdijkstation. Na de kennismaking of het begroeten van oude bekende en het inladen van de bus gaan we naar het noorden, in de weilanden van Noord Holland worden al diverse vogels gespot, Kieviten, reigers, ganzen, eenden en aalscholvers.

Langs de Afsluitdijk zijn niet zo veel vogels te zien, het weer is niet best en er staat een stevige wind pal op de dijk. Bij wegrestaurant Zurich, waar we rond 12 uur arriveren, is de lunchpauze. Tussen het riet bij het meertje hoorde Erik een Waterral, een soort getok, we deden ons best om het ook te horen. Na de lunch stelde Erik voor om eerst naar de Eemshaven te gaan waar al enkele weken een vrouwtje Westelijke Blonde Tapuit gezien wordt. We heb-

ben geluk: op de plek, die Erik direct weet te vinden, zit de tapuit afwisselend op een steen, de grond of het hek. Na een half uur was de voorstelling afgelopen en vloog de tapuit over de dijk en verdween tussen de bosjes. Op het wad zagen we ook nog Wulpen, Scholeksters, Aalscholvers, Steenlopers en Oeverpiepers.

Daarna gaan we richting Recreatiepark Suyderoogh waar we gaan logeren. Op de Vlinderbalg zagen we zwanen waar we voor stopte, bij het uitstappen vloog uit het riet op een paar meter afstand een Roerdomp op, een mooi gezicht, honderd meter verder dook de Roerdomp weer in het riet en was niet meer te zien. De zwanen waren Wilde Zwanen; er waren ook Dodaarsjes en verschillende eenden, Erik hoorde weer een Waterral.

Om 17.00 uur waren we bij het park, de woningen werden verdeeld, er waren wat probleempjes met een verwarmingsketel en ook de handdoeken hadden vertraging. Maar voor het diner was alles opgelost en we aten heerlijke mosterdsoep, pollak - een kabeljauwachtige vis die heerlijk smaakte - en natuurlijk een drankje er bij. Alleen Erik en Pieternel hadden nog een gaatje voor een toetje, zeg maar een toet. Na het heerlijke eten vertrok iedereen richting huis en bed.

Nel Kroon

Corrie van Kralingen

Dinsdag 9 november 2004

Het Marnebos & de Wadkant

Kwart over zeven ontbijt en acht uur vertrek, heeft Erik de vorige avond gezegd. Mijn wekker loopt dus om kwart voor zeven af. Met zijn drieën zitten we in huisje nummer 15, Erik, Pieternel en ik. Erik kookt eieren en zet thee, Pieternel dekt de tafel, en ik zet koffie. Het is de bedoeling dat ook de andere zes hier komen ontbijten. Benieuwd hoe dat gaat; drie stoelen zijn er uit een ander huisje gehaald, en ook een extra koffieapparaat. Nu, het is een beetje in-schikken, maar er gaan veel makke schapen in een hok. Die acht uur vertrek halen we niet helemaal; het wordt half negen en dat blijft het ook.

Het programma voor vandaag is: 's morgens de Marnewaard, en 's middags de Wadkant. We stappen in het busje, dat na een kort ritje wordt neergezet op de parkeerplaats van café Bosveld. Er staat weinig wind en het is een beetje mistig, kil dus. Handschoenen worden aantrokken en capuchons opgezet. We gaan wandelen, het bos in. Sedert de Lauwerszee is ingepolderd is dat bos al aardig omhooggeschoten. We staan stil en we luisteren: het *tsjiirrrrrrr* van de Staartmezen is te horen en boven onze hoofden buitelen de bolletjes-met-hun-lange-staart door de takken. Een paar hoge piepjes verraden dat er ook Goudhaantjes zijn. Vuurgoudhaantjes zelfs; ze zingen! Een eindje verder is het pad omzoomd door Duindoornstruiken waarvan de takken zwaarbeladen zijn met oranje bessen. Je kunt die bessen er zó afhappen, wel erg zuur en een beetje wrang, maar vol vitamine C. De vogels hebben ze ook ontdekt, *tsjak-tsjak-tsjak* gaan er wolken Kramsvogels op onze nadering de lucht in. Koperwieken en Merels zijn er ook tussen.

Op zeker ogenblik staan we aan een water. Peilschalen geven aan hoe het met de doorwaadbare diepte gesteld is; het is hier militair oefenterrein. Maar vandaag is daar niets van te merken. De zon die inmiddels doorgebroken is schijnt op het gele riet aan de overkant. *IJsvo-gel*, wordt er geroepen, er was er daar even een blauwe flits. Ík zie hem niet, hij is al weg. Een paar keer nog laat hij zich opnieuw zien, en telkens mis ik hem. Niks aan te doen, er valt meer te beleven. Wel twintig Dodaarsjes bijvoorbeeld drijven er verderop. Moeilijk te tellen, want ze verdwijnen telkens onder water. Al een paar maal hadden we de gil van een Waterral gehoord, uit twee verschillende richtingen zelfs. Rallen krijg je bijna nooit te zien, maar deze

keer vertoont er zich aan de overkant een, een klein blauwgrijs waterkipje, dat nu eens langs de waterkant loopt en dan weer tussen de rietstengels verdwijnt. We worden ook attent gemaakt door geluiden verderop, *Hoe-hoe-hoe*. Daar zit een stel zwanen. Wilde Zwanen, aan het geel op hun snavels te zien. En in de lucht klinkt een keffend gegak. Brandganzen, het wit aan hun koppen is duidelijk te zien. Eén Rotgans zit er tussen. Grauwe ganzen komen er ook nog over. Er zijn nog meer vogels te zien en te horen, maar die heb ik niet allemaal genoteerd.

We gaan tenslotte verder en we verlaten het bos. Voor ons ligt een grote vlakte met verspreid overal kleine heuveltjes. Alles kort afgemaaid, het is immers militair oefenterrein. Op twee van die heuveltjes laten zich Buizerden zien, samen met Zwarte Kraaien. Een eind verder is een uitkijktoren, duidelijk niet voor de toeristen maar alleen voor lange kerels. De kleintjes onder ons kunnen maar met moeite over de rand kijken. Ik ben blij eindelijk even op de trap treden te kunnen gaan zitten en wat te eten en een slokje uit de thermosfles te nemen. De zon is nu helemaal doorgebroken. Het wordt haast warm, en mutsen en handschoenen zijn niet meer nodig.

Over de grote grasvlakte lopen we nu weer terug in de richting van het bos. Wolken Kieviten vliegen er rond en strijken neer. Zouden er ook Goudplevieren zijn? Ja, die zitten er tussen. Verderop zitten Wulpen. Eenmaal weer in het bos maken verscheidene dames dankbaar gebruik van de gelegenheid "zich even terug te trekken", want we gaan niet naar huis of naar een horeca-gelegenheid. Lunchen doen we in de zon achter café Bosveld, een zomer-gelegenheid, die in deze tijd van het jaar niet open is. Stoelen staan er nu niet op het terras; we zitten op een stapel planken of tegen de muur op de grond.

Via de haven van Lauwersoog rijden we naar het Wad, links de dijk, en rechts een groot rietveld. Het levert nog de waarneming van een ♀ Blauwe Kiek op. Daar waar de dijk aansluit op het oude land stoppen we. Jammer dat het op het ogenblik laagwater is. De vogels zitten allemaal ver weg, en dat betekent dat de telescoop erbij moet. Al die witte stipjes in de verte worden nu Bergeenden. Wintertalingen zijn er ook, en gewone Wilde eenden, en een stel slapende Pijlstaarten. En een hele rij Bonte Kraaien zit op een rijshoutdammetje van de landaanwinningswerken. Aan steltlopers valt er niet veel te zien: wat Scholeksters en Wulpen, enkele Zilverplevieren, één enkele Rosse Grutto, en dat kleine grut, dat moeten Bontjes zijn. Geen Kanoeten of Zwarte Ruiters. En het Wad ligt stil en vlak te dromen in de herfstzon, met Schiermonnikoog en Borkum op de horizon.

We volgen de dijk een eind naar het Westen. Corrie draagt het statief van mijn tele-toeter, ik de kijkerbuis. Nog een leuke waarneming aan de andere kant van de dijk: Reeën, vijf silhouetten met de oren gespitst. Dan galopperen ze met grote sprongen weg. Ach, eigenlijk ben ik nu wel verzadigd van indrukken en heb niet zoveel behoefte aan nog méér. Ik ben daarin niet de enige. Erik gaat terug om het busje te halen en we rijden dan naar de haven. Erik en Pieternel gaan boodschappen doen, Corrie en Nel willen wat rondkijken, en wij, de vijf anderen, zetten ons behaaglijk neer in Schierzicht, hét café van Lauwersoog. Tweede kopje thee of koffie gratis, maar helaas, het geldt niet voor cappuccino.

Erik wil nu nog naar de Vlinderbalg, daar waar gisteren zo veel te zien was. Enkele enthousiastelingen gaan met hem mee, maar de anderen laten zich in Suyderoogh afzetten. Pieternel gaat slapen en ik zet mij aan het noteren van de belevenissen van vandaag. Tegen donker komen de Vlinderbalg-gangers terug, opgetogen over de Slechtvalk die ze gezien hebben.

Loes en Frans waren gisteren heel enthousiast over het zwembad dat Suyderoogh rijk is. Nu, dat willen wij ook wel eens proberen, en zo tijgen Erik, Pieternel en ik naar het receptiegebouw. Door de bewasemde ramen heen zien we Loes en Frans alweer zwemmen. Het bad heeft beslist royale afmetingen, niet zo'n pierebadje waarin je na een startduik onmiddellijk moet afremmen om je kop niet tegen de overkant te stoten. Als we ons weer hebben aangekleed gaan we meteen door naar het restaurant, dat achter de receptie ligt. De negenpersoons tafel staat alweer voor ons gedekt. Het menu is vandaag: ossestaarttoep, een mals stukje vlees,

en net als gisteren diverse soorten groenten en drie soorten gebakken aardappelen, dat alles overgoten met een lekker wijntje. Ondanks onze eetlust gaat er veel weer terug naar de keuken; waarom geven ze eigenlijk van alles zo veel? Voor de liefhebbers biedt de ijskaart nog keus.

Terug in ons huisje zetten we thee en we kijken een beetje televisie, maar veel energie hebben we niet meer. Om half elf gaat ieder naar bed.

Verwarmd zwembad, copieus diner voorgezet krijgen, niet hoeven afwassen, huisjes van alle gemakken voorzien, comfortabel vervoer en dure kijkers en telescopen... Wat zijn we toch luxe-wezens; beseffen we dat wel ?

Nettie Gorter

Woensdag 10 november 2004

Achter de Swarten & Ganzenexcursie

Als we wakker worden, regent het nog. Optimistisch en welgemoed gaan we toch ons programma voor vandaag uitvoeren. Na een stevig ontbijt en de bereiding van de lunchpakketten, stappen we in de bus. Wil en Pieterneel zijn vandaag niet in vorm; zij gaan er een rustig dagje van maken. De rest van het gezelschap rijdt naar het bos naast het bungalowpark en daar gaan we naar de vogelobservatietoren wandelen. Eerst komen we langs een oeverzwaluwwand, die op dit moment uiteraard leegstaat. De plek is niet goed aangegeven, zodat we een stuk in de verkeerde richting lopen. Toos meent het bouwsel door haar verreijkijker al te zien. Vanaf de andere punt ziet Erik hem nu ook. Daar moeten we wezen!

Vanaf de toren heb je een schitterend uitzicht over de plassen en moerassen hier. Aan de einder zien we het torentje van Anjum oprijzen. In de verte de nodige vogels, maar helaas beslaan onze verreijkers steeds in het regenachtige en koude weer. De telescoop van Nettie sjouwen we voor niks mee.

Na een tijdje gaan we terug naar de auto. De loopafstand was 5 km v.v., zien we op een paneel. We rijden naar het leuke plaatsje Zoutkamp om koffie te drinken. De cafés en restaurants zijn dicht, maar Nettie heeft hier eerder bij de bakker thee gedronken. Goed idee, kunnen we er ook nog gebak bij nemen. Een mooie gelegenheid om ook nog even "het kantoor" te bezoeken, aan het eind van een ingewikkeld gangenstelsel. Daarna een rondje door het dorp, waar we bij het gesloten visserijmuseum en de open vvv terechtkomen. De beheerster is wel blij met eindelijk wat bezoek. Dan stappen we weer in de bus. Nog net op tijd komt Toos erachter dat ze haar muts mist. Die ligt nog bij de bakker.

We rijden in westelijke richting naar de Kollumerwaard, onderweg goed speurend. In een weiland ontdekt Erik een Ruigpootbuizerd. Daar stoppen we natuurlijk voor. Dan gaat het verder langs de vette omgeploegde kleikluiten. Door Ingwierrum en Ie (Engwierum en Ee zouden wij niet-Friezen zeggen) rijden we langs wegen die omzoomd zijn door het donkerrood van de meidoornbessen. Bij Ezumazijl stoppen we, omdat daar heel wat Brandganzen zitten. Erik ontdekt er een paar van een afwijkende soort. Na raadpleging van de boeken wordt vastgesteld dat het Toendrarietganzen moeten zijn. In een boom zit een Sperwer op de loer.

Dan rijden we weer verder richting Anjum. De lucht begint langzamerhand op te klaren en kleurt schitterend allerlei tinten van grijs tot blauw. De weilanden zitten barstensvol grazende ganzen. Sodeju, zou Toos zeggen. We spotten een Torenavalk, die van paaltje naar paaltje met ons meevliegt, en zien veel Kolganzen. Tussen een troep Grauwe Ganzen houdt zich een donkergekleurd exemplaar op, een Canadese Gans of een of andere hybride?

Bij het uitzichtpunt van Ezumakeeg zien we een hele roedel reeën in het veld. Aan de andere kant op het water weer allerlei Krak-, Tafel- en Bergeenden. We zien een tiental Kleine Zwanen en zelfs een Huismus. Er is zoveel te zien, dat we Pieterl soms enthousiast "Wat vliegt daar?" horen uitroepen. We leren dat qua formaat 1 Wilde eend ongeveer 2 Wintertalingen waard is. In de lucht zien we steeds slierten of v-en ganzen. Nettie kondigt aan dat ze een rondje geeft als we een Roodhalsgans zien. Misschien morgen, op Schiermonnikoog?

We lopen naar de Sylkajút, in de buurt waarvan we een Grote Zilverreiger door het water zien sluipen. Ik had al een witte vogel zien landen tussen de zwanen en nam gemakshalve aan dat het dier van dezelfde soort was. Een fout van een beginnend vogelaar, die één afwijkende soort in een troep niet opmerkt, terwijl dat juist een kick geeft aan de doorgewinterde hobbyist.

Nel en Corrie zijn eigenlijk meer van de plantjes. Zij registreren wat er nu nog bloeit en dat is meer dan je zou verwachten in november: rode klaver, reukloze kamille en Loes ontdekt een "nieuw" plantje, waarvan Nettie weet dat het het goudknopje is. (Morgen zullen we horen, dat er nog wel 60 planten bloeien!) Vanuit de vogelkijkhut zien we een enorme vlucht Wulpen. Een zwerm Kieviten weerspiegelt in het water, daar waar ook een lichte plek in de bewolkte lucht in het meer schittert. Erik zien we constant de lucht afspeuren en vaak volgt er dan weer een uitroep en trekt hij z'n notitieboekje te voorschijn om numero zoveel te noteren. Tot en met vandaag al 85 soorten!

Met de auto maken we dit rondje Lauwersmeer af en rijden langs de Waddenzee terug naar Suyderoogh. Enkele onvermoeibare vogelaars gaan er nog even zwemmen. Wil kiest voor een stoombad in een cabine. Het diner biedt ons vandaag palingsoep en tilapiafilet, net als eerder, met diverse groenten. De bisschopswijn die Erik heeft ingeslagen wordt opnieuw uitgesteld, omdat sommigen al een beetje naar hun bed verlangen en morgen fris willen zijn voor Schier.

Frans van der Feen

Donderdag 11 november 2004

Dagje Schier

Dat we donderdag naar Schiermonnikoog zouden gaan was maandag al direct besloten, dit op grond van de weersvoorzichten. De eerste boot gaat 's morgens om half zeven, maar Erik begrijpt dat hij dat ons niet kan aandoen. Het wordt de volgende, half tien. Kwart voor negen zullen we vertrekken, dus kunnen we het deze morgen kalm aan doen. Even voor negenen al zijn we bij de haven, en het busje wordt achtergelaten in de grote parkeergarage. Hoewel het vertrek pas een halfuur later is, mogen we al aan boord. Buiten willen we zijn natuurlijk, maar toch niet iedereen. Wil verkiest binnen te blijven; heel makkelijk voor de anderen, want wij kunnen onze rugzakken en telescopen nu in de kajuit laten.

In de haven is al het nodige te zien, meeuwen natuurlijk, maar ook Eidereenden, Wilde Eenden, Aalscholvers en een Fuut. Onderlangs het havenhoofd scharrelen Steenloperjes, en tot onze verbazing zijn er een paar Grote Zaagbekken, vogels die je toch niet op zout water verwacht. Heel leuk is dat er zich ook een zeehond vertoont. Het ene ogenblik zie je zijn kopje, direct is hij weer weg en even later duikt hij in een heel andere hoek van de haven op. Of het een Gewone Zeehond is of een Grijs valt niet zo gauw te zien.

Klokslag half tien vertrekken we. Nu had ik verwacht dat het daar bovenop tijdens het varen erg fris zou zijn, maar dat valt mee, al laat de beloofde zon verstek gaan. Het is hoogwater. De zandbanken zijn niet te zien en we varen over een grijze zee. We speuren de golven af, want er drijft van alles. Veel Eiders zijn er, ook in de lucht, er laat zich een Zwarte Zee-eend

zien, en een klein fuutje met een wit petje, te klein voor een echte Fuut; dat moet een Kuifduiker zijn. Dicht onder Schier drijven er veel Kokmeeuwen.

Op de steiger is het al direct raak: druk trippelende Sneeuwgorzen. Aan het andere einde van de lange veerdam, tegen de dijk aan, begint een stukje Wad droog te vallen, en daar zijn meteen Tureluurs, Bontjes en diverse soorten eenden te zijn. Erik bemerkt nog een wel erg late Krombekstrandloper. En nu: over de dijk, het land in. Op het dak van een schuur zitten zowaar Huismussen, de eerste die ik deze week zie. Ja, ze zijn schaars aan het worden. Als we eenmaal zicht op de polder hebben is het één en al Brandgans wat we voor ons zien, zowel links van de weg als rechts. Er zitten ook kleine aantallen Rotganzen tussen. We proberen ze niet te verstoren, maar dat is haast niet te vermijden. Ze houden dan op met grazen, alle koppen gaan omhoog en ze wandelen met schommelende kontjes van ons weg, om tenslotte toch luid gakkend de lucht in te gaan.

Erik wil eigenlijk een bezoek aan het ringstation brengen. De telefoon werd wel niet opgenomen, maar toch wil hij kijken of er iemand aanwezig is. Alleen, we weten niet precies wáár dat ringstation is. We hebben al een eind in Oostelijke richting gelopen als Toos bij een boerderij gaat informeren. Het ligt dicht bij het dorp, een eindje het bos in; we keren dus om. Aan de weg die het bos ingaat, de Reddingsweg, ligt nu het Drenkelingenkerkhof, gesticht door Van der Werff, van het hotel. Hij ligt er ook begraven, samen met tientallen zeelieden en slachtoffers van de oorlog, die aangespoeld zijn op het strand. Britse en Duitse gesneuvelden in de slag bij de Doggersbank in de Eerste Wereldoorlog, veel bemanningsleden van neergeschoten Britse bommenwerpers uit WO II; op enkele stenen staat *mort pour la France*. Ik ben hier vaker geweest en ik raak altijd weer onder de indruk van dit toch zo vredige plekje in de duinen. Er staan banken, heel geschikt om er te gaan zitten eten.

De ringstation-aspiraties zijn intussen op de achtergrond geraakt. Als er nog geringd zou worden, dan zouden geluiden van trekvogels (afgespeeld) te horen moeten zijn, hetgeen niet het geval is. Het doel is nu de Westerplas, maar eerst beklimmen we de Bunker, hier vlak achter. Dit souvenir uit de oorlog is een mooi hoog punt van waaruit je de hele omgeving kunt overzien. Staatsbosbeheer heeft er panelen geplaatst waarop uitleg gegeven wordt over het landschap. Er vliegt een Havik over ons heen en op enige afstand ontwaart Erik zowaar een biddende Klapekster. We dalen weer af en we gaan richting dorp, intussen scherp luisterend naar alle piepjes en tiereliertjes die in de struiken klinken. Eén ervan heeft wel iets van een Boomkruiper, maar toch weer net niet. Vanavond zal Erik zijn CD met vogelgeluiden beluisteren, om tot de conclusie te komen dat het best eens een Taigaboomkruiper zou kunnen zijn. Een nieuwe soort voor mij. Dichtbij het dorp is er weer een weiland met ongelofelijk veel Brandganzen; ze zitten tot vlak bij de eerste huizen! We speuren de groep af naar mogelijke Roodhalsganzen, maar die zitten er niet tussen.

Lopend door het dorp komen we bij hotel Van der Werff. Wat Erik in zijn hoofd heeft weet ik niet, maar enkelen van ons gaan naar binnen, en dan volgen de anderen ook. De gelagkamer is een ouderwets bruin café, dat op aandringen van de stamgasten nooit is gemoderniseerd. Wat ook niet gemoderniseerd is, is de prijs van de koffie, táchtig eurocent!

En nu op naar de Westerplas, straks is het donker. Onderweg nog een leuke waarneming: een heel stel Watersnipjes tussen de gewasresten op een modderige akker. En de zon breekt eindelijk door. Bij de Westerplas valt al van verre het gefluit van de Smienten te horen. Om te zien wat er op de plas drijft moet je een eindje omhoog klimmen. Nu, het gewone spul: Smienten, Pijlstaarten, Talingen, Slob-, Krak-, Tafel- en Wilde Eenden. We worstelen ons door het struikgewas van het duintje heen naar de andere kant, om uit te komen op een kwelder met hoog gras, waarboven een vrouwtje Blauwe Kiekendief aan het jagen is. Net een terrein voor Bokjes, zegt Erik. Hij waadt door de begroeiing, en daar schiet vlak voor zijn voeten een klein snipje de lucht in! Het zigzagt niet, roept niet *rétsj, rétsj* en het valt twintig meter verder al weer in. Alle kenmerken van een Bokje. Even later: wéér een Bokje, en alsof het

niet op kan jagen Frans en Loes er zelfs twee tegelijk de lucht in. Hoeveel Bokjes zouden hier wel zitten?

Erik blijft de omgeving afspeuren, en hij heeft weer beet! Strandleeuweriken, drie stuks. Ze rennen rond en ze pikken zaadjes uit de wadplanten. Maar het licht wordt nu snel minder, en we moeten langzamerhand eens richting boot. Bij de oude jachthaven aangekomen gaan een paar enthousiastelingen nog even de pier op, wat als oogst één Kluut oplevert – weer een nummer op de lijst. Maar nu moeten we toch echt doorlopen; alleen, wáár is Pieterneel? Erik treft haar op een gegeven moment aan, in gedachten verzonken uitkijkend over het wad. Ze besluit niet met de groep langs de waddendijk naar de veersteiger te lopen, maar in het dorp de bus te nemen.

In de snel vallende avond lopen we nu langs de buitenkant van de dijk, met de fel-verlichte veerbootsteiger voor ons uit. Telkens komen er groepen ganzen over om op het Wad te gaan slapen, *rrrot-rrrot*-roepende Rotganzen en gakkende Brandganzen; vanuit de duisternis klinken onafgebroken duizendvoudig hun stemmen. Een sfeer om nooit te vergeten. Kwart voor zes zijn we in de veerhaven. Binnen zijn er banken om op te zitten.

De boot, de laatste, van half zeven, wordt nog tamelijk vol. We blijven nu natuurlijk binnen en zitten behaaglijk weggezakt koffie te drinken. Voordat we het weten schuiven de havenlichten van Lauwersoog alweer langs de ramen. Nog even een probleempje bij het verlaten van de parkeergarage: de bus blijkt nét te hoog te zijn voor de dwarsbalken die onder het plafond doorlopen. Met de nodige moeite lukt het om de garage te verlaten. Raar, dat we vanochtend zonder problemen de garage konden binnenrijden. Maar dan doet zich de vermoedelijke reden aan: Pieterneel is buiten de garage op ons blijven wachten. Blijkbaar hebben we haar gewicht gemist, en dat voor zo'n vlieggewicht als zij!

We gaan meteen door naar het restaurant; afgesproken is dat we vandaag pas om half acht zullen eten. Menu: palingsoep en lamsbout. Wel lekker, maar eigenlijk te groot. Het budget laat nog een glas wijn toe.

In ons huisje vindt daarna de slotzitting plaats, onder het genot van de bisschopwijn die gebrouwen is van een van de flessen wijn die ons in elk huisje als welkom opwachtte. Eerst wordt de voorlopige stand opgemaakt van waargenomen vogels en waargenomen nog bloeiende planten (dat doet Corrie); daarna drommen de anderen rond Eriks laptop, waarop het complete verslag van de KNNV-reis naar Costa Rica te zien valt, mét mooie plaatjes. Binnenkort is er opnieuw een reis naar Costa Rica, en daarvoor moet nog wat propaganda worden gemaakt. Ik zit apart, al in pyjama, en maak een kort verslag van deze dag. Zodra ik klaar ben ga ik naar bed.

Nettie Gorter

Vrijdag 12 november 2004

Ganzenexcursie & terugreis

Het is snel gegaan: de laatste dag van ons verblijf in de Lauwersmeer is aangebroken. Op het programma staat nog een bezoek aan de zuidkant van het gebied, de Kollumerwaard, en tot slot nogmaals een gagentocht door het gebied tussen Engwierum en Anjum. Per slot van rekening hebben we nog geen Roodhalsgans of Dwergganzen gezien. En de Kollumerwaard zou een mooie plaats zijn om een glimp op te vangen van de Zearend, die zich momenteel blijkens de berichten in de Lauwersmeer ophoudt. Helaas zijn de weersverwachtingen niet in ons voordeel. Nou ja, eerst maar ontbijten, nog een kort schoonmaakrondje in onze huisjes en dan de bagage inladen

Het weer klaart iets op, het is in ieder geval droog. We gaan dan ook snel op weg. Eerst doen we aan de oostkant van het gebied de Vlinderbalg en het Jaap Deensgat aan. Dinsdag hebben enkelen van ons daar een Slechtvalk gezien, da's nog een leuke soort voor degenen die hem nog niet gezien hebben deze reis. Helaas, hij (of zij) laat zich deze keer niet zien. We zien wel een vrouwtje Nonnetje, een Grote Zilverreiger en een groepje Bonte Kraaien.

Inmiddels is het weer gaan regenen. De rit naar de Kollumerwaard voert ons door Zoutkamp heen. De sluis bij Zoutkamp blijkt echter gestremd te zijn; er staat een aardige file. Ik besluit om te keren en ergens te gaan tanken voor de terugweg. Zolang het regent heeft het weinig zin om in de Kollumerwaard te gaan wandelen. Bij het pompstation maken een aantal van ons nog van de gelegenheid gebruik een sanitaire stop te houden. Vervolgens gaan we op weg voor een hernieuwde poging richting de Kollumerwaard. Zoutkamp blijkt geen hindernis meer te vormen. Deze keer helaas geen Ruigpootbuizerds langs de weg.

Net in de Kollumerwaard aangekomen zien we vanuit de bus een vrouwtje Blauwe Kiekendief jagen. Ik parkeer de bus op een parkeerterrein en we nemen de wandelroute die naar een uitkijkpunt leidt. Het is droog, maar daarmee is wat het weer betreft dan ook alles gezegd: het is ronduit kil. Het wandelpad is drassig. Gelukkig heeft iedereen die laarzen had meegenomen, die ook aangedaan. Op een enkeling na, die de rest van ons gezelschap dan ook prompt trakteert op een `salto mortale` in de modder. Gelukkig raakt ze niet geblesseerd. Het uitkijkpunt biedt ons uitzicht over groepen eenden, een Grote Zilverreiger en een Waterhoen (nieuwe soort voor de reis). Maar geen spoor van een Zeearend. Het weer en het zicht verslechteren al gauw en we beginnen te koukleumen. Na een half uur houden we het voor gezien en vervolgen we de rest van de wandelroute die ons weer terugvoert naar de bus. Een vrachtwagenchauffeur die dacht even rustig te kunnen schaften en met zijn vrachtwagen de uitrit voor onze bus verspert, is zo vriendelijk om de weg vrij te maken.

We rijden via Engwierum naar de weilanden ten westen van het Lauwersmeergebied, voor nogmaals een ganzenexcursie. Deze keer rijden we rond het kleine plaatsje Tibma, waar volgens de Vogellijn de voorgaande dagen een groepje van maximaal 24 Dwergganzen zijn geteld. Helaas, de omstandigheden zijn vandaag tegen ons. Het is te koud en te nat om uitgebreid buiten het busje ganzen te gaan bekijken. En vanuit de bus lukt het ook al niet erg. Wel zien we alsnog een Slechtvalk en ook een mannetje Sperwer. Een bijzondere waarneming in dit jaargetijde betreft een Witgatje, dat langs de kant van een sloot zit.

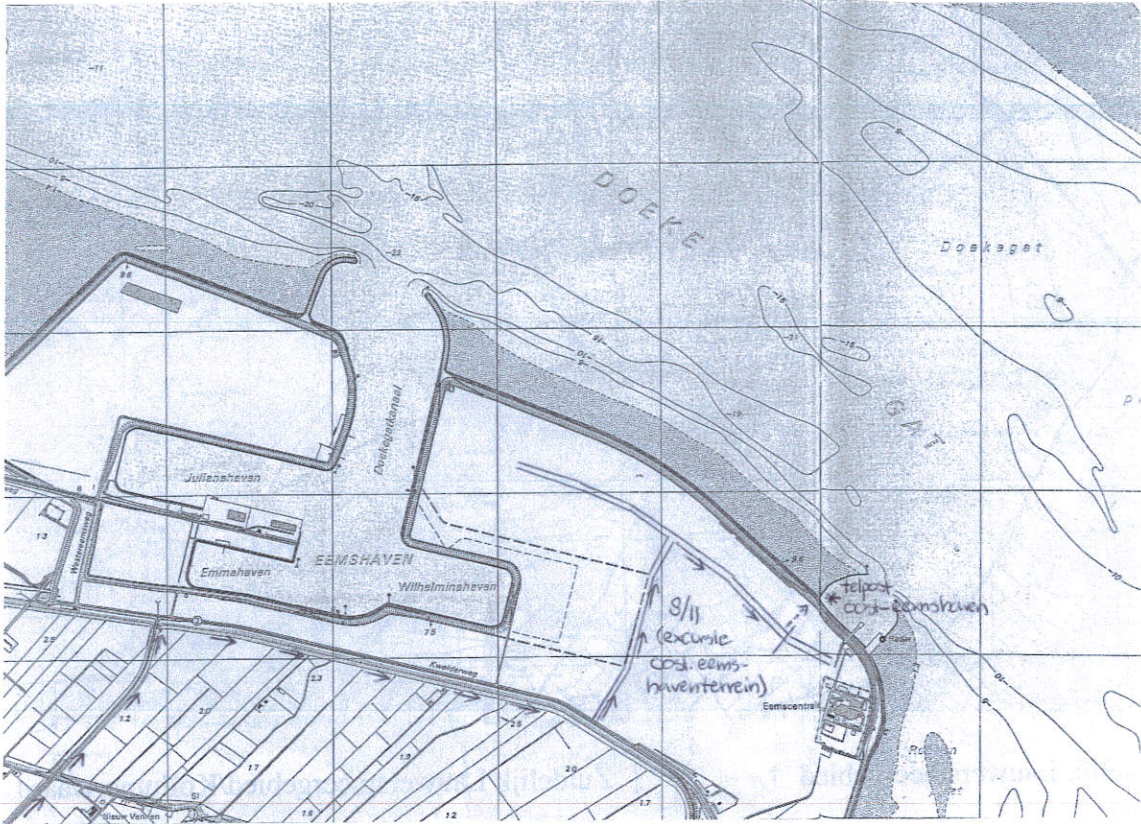
Het weer blijft verslechteren; we worden in feite Friesland uitgespoeld. We besluiten dan ook de terugtocht naar huis te aanvaarden. Zijn we allemaal wat eerder thuis, dat is toch ook wel weer een prettig vooruitzicht.

Erik Eggenkamp

Epiloog

De terugreis verloopt verder voorspoedig, met opnieuw een tussenstop in Zurich. Na het grootste deel van het reisgezelschap weer te hebben afgezet op Station Amsterdam Sloterdijk en van hen afscheid te hebben genomen, rij ik met de resterende deelnemers weer naar Oegstgeest resp. Valkenburg. Na hen thuis te hebben afgezet, besluit ik de bus terug te brengen naar het verhuurbedrijf. Ik ben weliswaar redelijk moe, maar de warme woorden van dank van de deelnemers en de aangename week die we samen hebben beleefd met een aantal mooie waarnemingen en een onverwacht aantal van 103 waargenomen vogelsoorten geven me een goed gevoel.

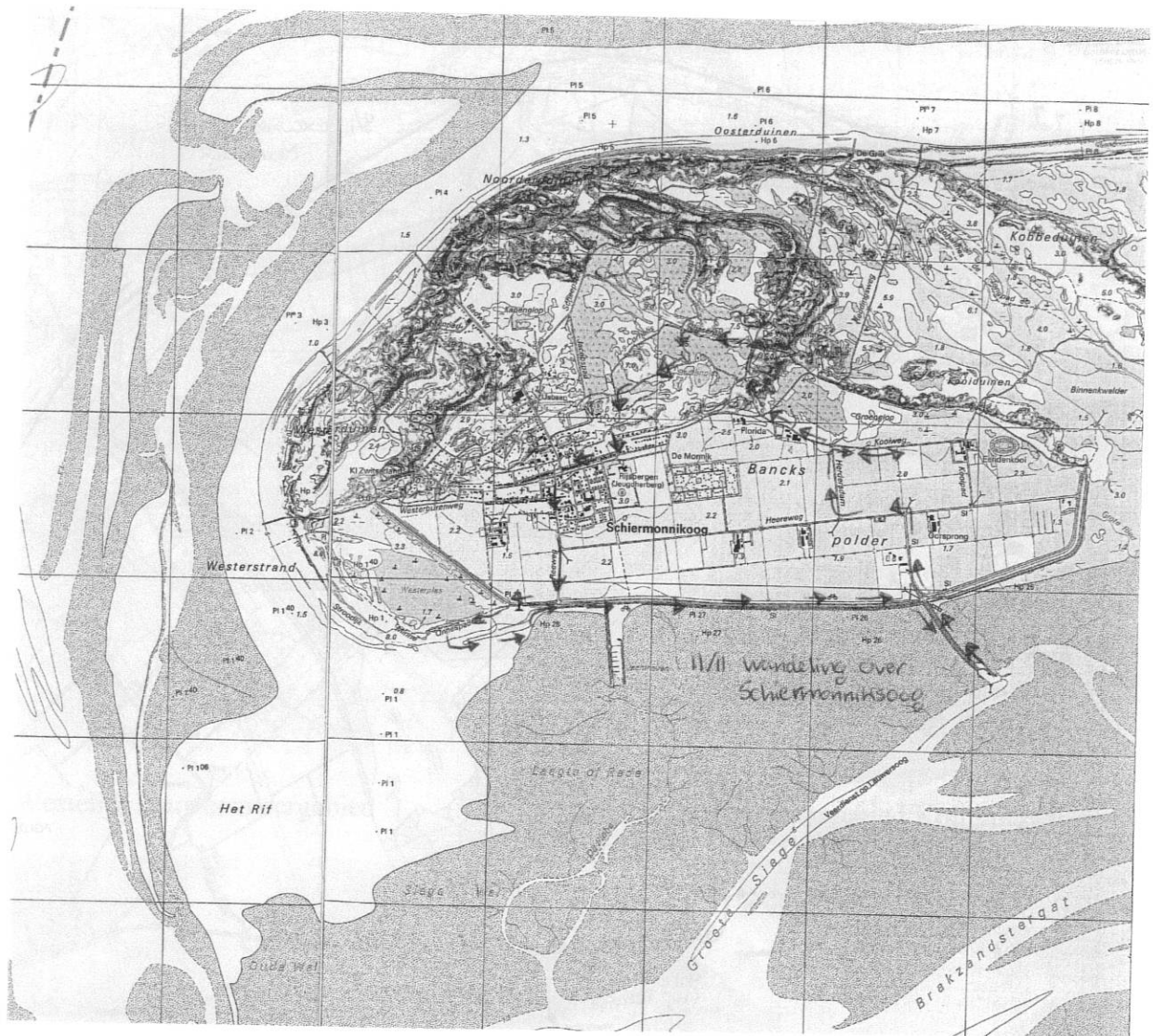
Erik Eggenkamp

Oostelijk Eemshaventerrein ↑

↓ Vrouwtje Westelijke Blonde Tapuit (foto Erik Eggenkamp)

↑ Schiermonnikoog

← Brandgans
(foto Erik Eggen-
kamp)

Waarnemingenlijst bloeiende planten tijdens KNNV-reis Lauwersmeer 8 – 12 november 2004
(in de volgorde zoals tijdens de reis aangetroffen)

Chichorei	Straatgras
Gewoon biggekruid	Gewone berenklaauw
Robertskruid	Gewone melkdistel
Zachte ooievaarsbek	Boerenwormkruid
Wilde peen	Kruipende boterbloem
Klein streepzaad	Paarse dovenetel
Gewone paardebloem	Glad walstro
Echt duizendguldenkruid	Duinviooltje
Kleine leeuwentand	Harig knopkruid
Vogelmuur	Koekoeksbloem
Goudknopje	Rimpelroos
Blaartrekkende boterbloem	Boskruiskruid
Akkerdistel	Wilde reseda
Gekroesde melkdistel	Kamperfoelie
Hoornbloem	Canadese fijnstraal
Rode klaver	Scherpe fijnstraal
Witte klaver	Klein kruiskruid
Duizendblad	Witte honingklaver
Madeliefje	Kromhals
Jakobskruiskruid	Reukloze kamille
Scherpe boterbloem	Reukgras
Zwarte nachtschade	Melganzevoet
Fluitenkruid	Herderstasje
Braam	Kleine leeuwentand
Vogelmuur	Teunisbloem (Middelste?)
Akker vergeet-me-niet	Engels gras
Akkerhoornbloem	Lamsoor
Gewone raket	Zulte
Grasmuur	Slipbladige ooievaarsbek

*Met dank aan Loes van der Feen,
Corrie van Kralingen*

Waarnemingenlijst vogels tijdens KNNV-reis Lauwersmeer 8 – 12 november 2004

Naam Nederlands	Naam Latijn	08 11	09 11	10 11	11 11	12 11
Dodaars	Tachybaptus ruficollis	c10	c60			1
Fuut	Podiceps cristatus	2	4		10	1
Kuifduiker	Podiceps auritus				1	
Aalscholver	Phalacrocorax carbo	c100	3	4	5	1
Roerdomp	Botaurus stellaris	1				
Grote Zilverreiger	Egretta alba		1	1	1	2
Blauwe Reiger	Ardea cinerea	8	7	6	2	5
Knobbelzwaan	Cygnus olor	c50		13		4
Kleine Zwaan	Cygnus bewickii			c20		2
Wilde Zwaan	Cygnus cygnus	12	21			6
Toendrarietgans	Anser serrirostris		c30	6		
Kolgans	Anser albifrons	c10		c550		c1000
Grauwe Gans	Anser anser	c100	c100	c200	c10	c20
Grote Canadese Gans	Branta canadensis			1		
Brandgans	Branta leucopsis	c50	c460	c3200	c2000	c3000
Rotgans	Branta bernicla		1		c800	
Bergeend	Tadorna tadorna	c10	c560	c150	c150	1
Smient	Anas penelope	c10	c25	c700	c100	c100
Krakeend	Anas strepera	4	2	c30		6
Wintertaling	Anas crecca	3	c210	c700		c30
Wilde Eend	Anas platyrhynchos	c100	c40	c220	c30	c100
Pijlstaart	Anas acuta	3	c25	c50	c75	c120
Slobeend	Anas clypeata	c30	c20	c200	c30	c20
Tafeleend	Aythya ferina	c30	c200	c100	6	3
Kuifeend	Aythya fuligula	5	c20	c200		c300
Eider	Somateria mollissima	c20	c10		c200	
Zwarte Zee-eend	Melanitta nigra				1	
Brilduiker	Bucephala clangula	5	5	1		
Nonnetje	Mergellus albellus					1
Grote Zaagbek	Mergus merganser				4	
Blauwe Kiekendief	Circus cyaneus		4		2	1
Havik	Accipiter gentilis				1	
Sperwer	Accipiter nisus		1	2		1
Buizerd	Buteo buteo	c10	11	5	4	3
Ruigpootbuizerd	Buteo lagopus			2	1	
Torenvalk	Falco tinnunculus	c10		5	2	1
Slechtvalk	Falco peregrinus		1			1
Fazant	Phasianus colchicus	3		3	4	1
Waterral	Rallus aquaticus	3	3			1
Waterhoen	Gallinula chloropus	1	2			1
Meerkoet	Fulica atra	c100	c50	6	c10	1
Scholekster	Haematopus ostralegus	4	c300		c80	
Kluut	Recurvirostra avosetta				1	
Goudplevier	Pluvialis apricaria		c20	1	c2000	c250

Naam Nederlands	Naam Latijn	08 11	09 11	10 11	11 11	12 11
Zilverplevier	Pluvialis squatarola		2		1	
Kievit	Vanellus vanellus	c2000	c350	c65	c300	c1000
Krombekstrandloper	Calidris ferruginea				1	
Bonte Strandloper	Calidris alpina		c500		c10	
Bokje	Lymnocyptes minimus				4	
Watersnip	Gallinago gallinago		c50	c25	c10	1
Houtsnip	Scolopax rusticola				1	
Rosse grutto	Limosa lapponica		2			
Wulp	Numenius arquata	3	c200	c230	c60	c300
Tureluur	Tringa totanus	c10			c30	
Witgatje	Tringa ochropus					1
Steenloper	Arenaria interpres	c10			c50	
Kokmeeuw	Larus ridibundus	c50	c50	c20	c15	
Stormmeeuw	Larus canus	c20	c500	c150	c50	c150
Zilvermeeuw	Larus argentatus	c200	2	c35	c25	c15
Grote Mantelmeeuw	Larus marinus	c10	1		2	1
Houtduif	Columba palumbus	c10	1		1	
Turkse Tortel	Streptopelia decaocto				3	
IJsvogel	Alcedo atthis		1			
Grote Bonte Specht	Dendrocopus major		2			
Boomleeuwerik	Lullula arborea		1			
Veldleeuwerik	Alauda arvensis	1	5	1	2	
Strandleeuwerik	Eremophila alpestris		1		c15	
Graspieper	Anthus pratensis	c10		1	5	1
Oeverpieper	Anthus petrosus	1	1			
Waterpieper	Anthus spinoletta	1		1		
Winterkoning	Troglodytes troglodytes	1	12	4	8	1
Heggenus	Prunella modularis		1		1	
Roodborst	Erithacus rubecula	c10	c25	3	7	1
Westelijke Blonde Tapuit	Oenanthe hispanica	1				
Merel	Turdus merula	1	c20	c10	c30	1
Kramsvogel	Turdus pilaris	c100	c200		c15	
Zanglijster	Turdus philomelos	1	3		1	
Koperwiek	Turdus iliacus		c10	1	c10	
Braamsluiper	Sylvia curruca		1			
Goudhaantje	Regulus regulus		3			
Vuurgoudhaantje	Regulus ignicapillus		2			
Baardmannetje	Panurus biarmicus		5		1	
Staartmees	Aegithalos caudatus		c20			
Pimpelmees	Parus caeruleus		5	1	1	
Koolmees	Parus major		7	3	3	
Taigaboomkruiper	Certhia familiaris				1	
Boomkruiper	Certhia brachydactyla		3	1		
Klapekster	Lanius excubitor				1	
Gaai	Garrulus glandarius	1	4	2		2

Naam Nederlands	Naam Latijn	08 11	09 11	10 11	11 11	12 11
Ekster	<i>Pica pica</i>	5	c20	2		2
Kauw	<i>Corvus monedula</i>	c10	c20	c20	c100	
Roek	<i>Corvus frugilegus</i>	c20				
Bonte Kraai	<i>Corvus cornix</i>	2	8		1	8
Zwarte Kraai	<i>Corvus corone</i>	c20	27	14	c30	c15
Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	c200	c1000	c1000	c320	c500
Huismus	<i>Passer domesticus</i>			1	c20	
Vink	<i>Fringilla coelebs</i>	1	c30	2	3	
Keep	<i>Fringilla montifringilla</i>		3			
Groenling	<i>Chloris chloris</i>		1	2	5	
Putter	<i>Carduelis carduelis</i>	c40	c20	c30	1	
Sijs	<i>Carduelis spinus</i>		1		1	
Sneeuwgorst	<i>Plectrophenax nivalis</i>				c50	1
Rietgors	<i>Emberiza schoeniclus</i>	1				

Totaal 103 vogelsoorten

Erik Eggenkamp

Sneeuwgorst in 1^e winterkleed (foto *Erik Eggenkamp*)